

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Gapend gat tussen de literatuur en de Leydse Courant: dagbladkritiek onder burgers en professoren

Korevaart, K.J.J.

Citation

Korevaart, K. J. J. (2022). Gapend gat tussen de literatuur en de Leydse Courant: dagbladkritiek onder burgers en professoren. *Leidse Gazet*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3486250>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3486250>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Dagbladkritiek. Onder burgers en professoren

Gapend gat tussen de literatuur en de *Leydse Courant*

Korrie Korevaart

Leiden was in de jaren 1800-1850 een bloeiend literair centrum. Nicolaas Beets (van de *Camera obscura*, 1839) studeerde hier, net als Jacob van Lennep, Johannes Knepelhout, Jan Pieter Heije (van *Een karretje dat op den zandweg reed*), ja wie niet? En ook hun hoogleraren schreven proza en poëzie. Dus is te verwachten dat je in de *Leydse Courant* van toen veel kunt lezen over eigentijdse Leidse literatuur. Mooi niet. Hoe kwam dat?

Braaf karakter

Welk vlees hebben we in de kuip, met de *Leydse Courant* uit die tijd? Zelf schreef de krant op 2 januari 1824: "Aan alle beledigende, partijdige, hatelijke en valsche berigten ontzeggen wij voor nu en altijd de plaatsing." Kortom, de krant wilde geen ruzie, maar er is meer aan de hand. Politiek gezien koos de krant nergens voor. Tegen de tijd dat de Belgische Opstand aan de orde was, deed de krant soms een politiek getinte uitspraak, pro koning Willem I. Dat was het wel. De pers kon geen kritiek op de politiek uiten. Koning en overheid – ze zouden meteen maatregelen nemen, en dat betekende de ondergang van je krantenbedrijf. Vanuit het gevang kon je als courantier je werk immers niet doen. De *Leydse Courant* begon in 1824, als een van de eerste Nederlandse kranten, een rubriek *Mengelingen*. Naast de kortere nieuwsberichten en advertenties, verschenen er vanaf dat moment ook grotere stukken in de krant. De remonstrantse predikant Jan Roemer was de (anonieme) redacteur van deze rubriek. Ook hij raadde het redacteurs af om in de krant een eigen opinie te laten horen. Niet doen, onpartijdigheid staat voorop.

De *Leydse Courant* besprak bespreekt in de jaren 1800-1850 ongeveer 190 boeken, fictie én non-fictie. Minder dan vijf zijn afkomstig van Leidse uitgeverij. De meeste worden gerecenseerd in 1824 en in de jaren 1828-1832. Ongeveer een derde van de besproken boeken is in het Frans, daarna volgen boeken in het Duits, Engels en Nederlands. De Nederlandse uitgaven zijn inclusief vertalingen uit het Chinees, Sanskriet, Mongools en Russisch. Zelfs proefschriften in het Latijn krijgen soms aandacht. De meeste boeken gaan over historische onderwerpen. Ook reisbeschrijvingen vindt de krant de moeite waard. Slechts zeventien recensies gaan over literatuur, vaak vertaalde literatuur. Wie de recensenten zijn, is niet bekend, want artikelen in de krant worden niet ondertekend.

Wespennest

In alle ijver om opschudding te vermijden liet de *Leydse Courant* eind 1811 weten dat het de 'Heeren Boekhandelaars' verboden werd om in hun boekadvertenties teksten op te nemen die een aanbeveling of beoordeling bevatten. De krant streefde naar rust en wilde zich duidelijk niet begeven in de wespennesten van de Leidse literatoren. Onenigheid tussen Beets en Matthijs Siegenbeek? Relletjes rond aartsreactionair Willem Bilderdijk, ruzie tussen de navolgers van Lord Byron en de aanhangers van Jacob

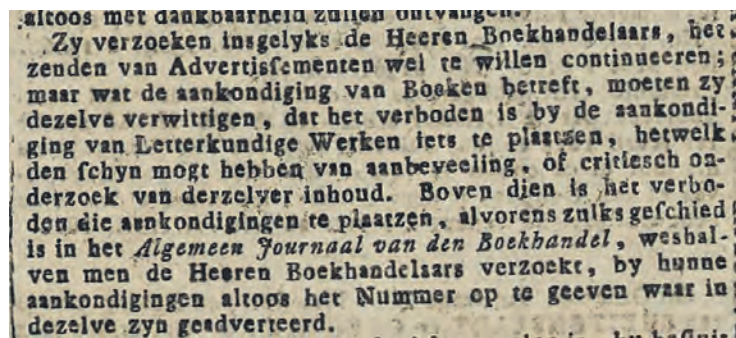
kranten elders in het land komen we dat minder tegen. De dagbladkritiek had overigens een eigen karakter. Kranten hielden zich met de literatuur bezig die toen populair was en niet met die Nederlandse literatuur die pas later door literatuurhistorici heilig werd verklaard. Voorbeeld: de *Camera obscura* van Beets werd niet besproken, maar wel de vertaling uit 1830 van een historische roman van Alfred de Vigny, *Cinq-mars*. En nu? De wereld is danig veranderd sinds 1850. In de woorden van de Britse romanschrijver

Anders dan nu schreef de lokale krant van toen niet over de Leidse literatuur

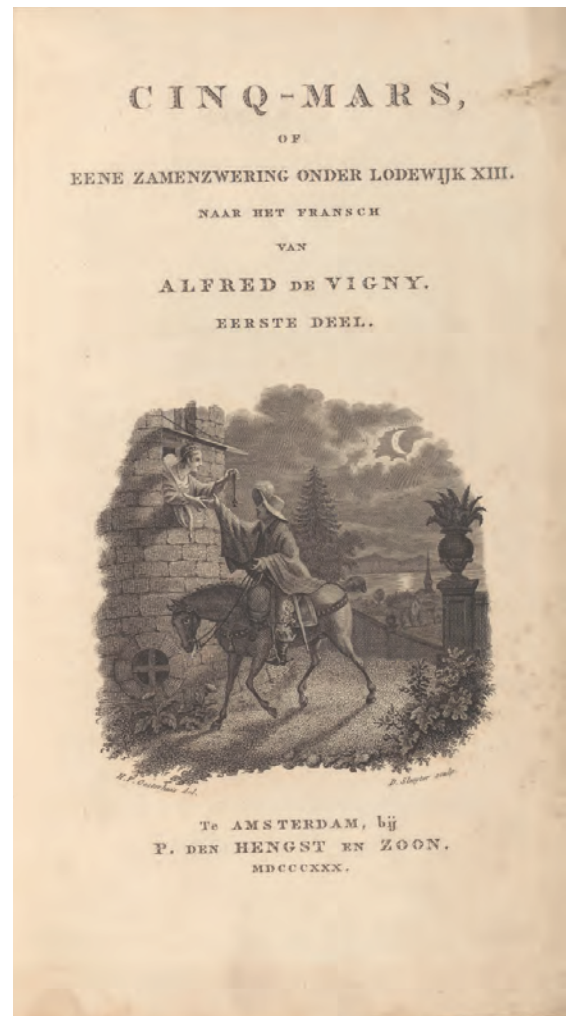
Geel? Negeren dit soort dingen. En zo gebeurde: de krant zweeg over de contemporaine Leidse literatuur.

Traditionele kloof

Wat zien we? De traditionele kloof tussen academie (literatoren: hoogleraren en studenten) en burgerij (de krant en haar lezers) wordt bevestigd. Dat verdient een kleine nuancering: er worden veel buitenlandse publicaties besproken. Dat heeft wel degelijk met de universiteit in de stad te maken. In

Leydse Courant 30 december 1811, p. 1.

Titelpagina van *Cinq-mars* van Alfred de Vigny, collectie KB, Den Haag.

L.P. Hartley: "The past is a foreign country; they do things differently there." Sonja de Jong was op 11 augustus 2022, in het *Leidsch Dagblad* niet te spreken over *Bergen aan zee*, de nieuwste roman van Pauline Slot. Een recensent die onder haar eigen naam in een Leidse krant over literatuur schrijft en zegt wat ze wil. Wat een verschil met de *Leydse Courant* van twee eeuwen geleden...

Korrie Korevaart is neerlandicus

Column Ton van Brussel

Foto: Ivo Maaskant

Dosjoma

Je kunt het je nu niet meer voorstellen, maar vijftig jaar geleden was er in de journalistiek nauwelijks een academicus te bekennen. En trouwens ook bijna niemand die aan de in 1966 in Utrecht geopende, eerste School voor de Journalistiek was afgestudeerd. Nieuwkomers kregen een aanstelling als leerling-journalist, het vak leerde je al doende, je chef en je collega's keken over je schouder mee.

Voordien was er wel de onvolprezen zaterdagse cursus aan het Instituut voor Perswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam. Was je talentvol, dan mocht je er van je baas naar toe. Ruud Pauw, de latere adjunct-hoofdredacteur van deze krant en Heleen Crul, mijn oudste zus en toen de eerste vrouw in de Leidse journalistiek, gingen er samen heen. Ze leerden er veel, onder meer van de legendarische Parool-journalist Henri Knap. Na twee jaar, twee scripties en vijf tentamens, kregen ze hun diploma.

De toen schaarse afgestudeerden van de School voor Journalistiek moesten zich bescheiden opstellen en al zeker niet doen alsof ze de slimste van de redactie waren. Dat gold nog meer voor de academici die destijds vooral op de redactie van NRC Handelsblad hun intrede deden. Mijn toenmalige chef vond het een nauwelijks te lezen

krant, al bekende hij jaren later dat hij dat niet goed had gezien.

Niet opgeleide journalisten gingen zich een bedreigde diersoort voelen. Toen ik eind jaren negentig in de hoofdredactie terugkeerde naar het *Leidsch Dagblad*, waren er elke drie maanden drie stagiairs, twee van de School voor de Journalistiek en een van de Rijksuniversiteit Leiden. Die van de universiteit vielen meteen op. Ze waren nieuwsgieriger, onbevooroordeelder, ze schreven foutloos en bleken bovendien niet van de straat.

De journalistiek is tegenwoordig een erkend vak, al staan de beoefenaars nog altijd in laag aanzien. Omdat mijn laatste diploma mijn rijbewijs was, kreeg ik in de loop van de jaren vaak de vraag of dat nu ook nog zou kunnen, zo zonder opleiding. Vast wel als je een chef hebt die oog voor je heeft en aardigheid in je het vak te leren. Daar kan het zogenoemde *Dosjoma* (antiautoritair Nederlands voor dossier en diploma) niet tegen op, dat je in Utrecht kreeg als je met zijn achten een scriptie inleverde, waarvan geen docent wist wie er wat aan had gedaan.

Ton van Brussel is journalist. Hij begon zijn carrière bij de *Leydse Courant* en was o.a. bestuurder van de NOS en directeur van debatcentrum De Rode Hoed